

Byron, G. G. (1819–1824). *Don Juan*. Philadelphia: Jas. B. Smith & Co. Retrieved from <https://ia800203.us.archive.org/15/items/lordbyronsdonjua00byrouoft/lordbyronsdonjua00byrouoft.pdf>

Byron, G. G. (1812–1818). *The Eve of Waterloo*. In P. Cochran (Ed.), *Childe Harold's Pilgrimage*, Canto III. London: John Murray. Retrieved from https://howitreallywas.typepad.com/my_fathers_favourite_poem/2015/01/george-gordon-lord-byron-the-eve-of-waterloo-from-childe-harold.html

Byron, G. G. (1813). *The Giaour: A Fragment of a Turkish Tale*. London: John Murray. Retrieved from <https://archive.org/details/giaourfragmentof01byro/page/n7/mode/2up>

Kamila Huseinova
Zaporizhzhia National University
The Translation of Metaphors in George Byron's Poetry:
Lexical, Semantic and Stylistic Aspects

The article deals with the academic and theoretical basis of translation of metaphorical expressions in the works of George Gordon Byron. The research highlights lexical, cognitive, semantic and stylistic aspects of metaphor analysis, emphasizing the role of nature metaphors, anthropomorphic figures, and light-dark symbolism in Byron's poetry. The article highlights such translation methods as calquing, modulation, and metaphorical transposition, which are among the widespread techniques used during the translation of lexical units.

Key words: *metaphor, cognitive linguistics, semantics, stylistics, modulation, metaphorical transposition, calquing.*

Зуєнко М. О.,
д-р філол. наук, доц., проф. кафедри англійської та німецької філології,
директор Навчально-наукового інституту іноземних мов
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шнак М. В.,
канд. юрид. наук, адвокат, асистент кафедри цивільної юстиції та
адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
магістрант Полтавського національного педагогічного університету імені
В. Г. Короленка

<https://doi.org/10.33989/pnpn.791.c3292>

Особливості застосування перекладацьких трансформацій
у перекладі сучасних юридичних договорів

Нинішній час, коли Україна виступає активним учасником світової спільноти, вимагає зусиль щодо врегулювання правових стосунків між державами та іншими суб'єктами міжнародного товариства, які мають різні правові системи, культури, історію. Ці взаємини на дипломатичному та нормативному рівні втілюються в численних письмових угодах та договорах, які укладені між суб'єктами міжнародного права України та багатьох країн світу.

Варто навіть згадати чинний Закон України “Про міжнародні договори України”. Цей закон пронизаний нормами, які стосуються перекладу цих договорів. Але в першу чергу необхідно взяти до уваги те, що згідно зі ст. 2 (абз. 2) цього Закону, міжнародний договір України – укладений у письмовій

формі з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо). Відповідно до ч. 2 ст. 4 цього Закону (де є перелік), одним із документів стосовно пропозиції щодо укладення міжнародних договорів України є в пункті "Г" мова про текст міжнародного договору українською мовою в офіційному перекладі та мовою оригіналу в разі подання пропозиції щодо його ратифікації, затвердження, прийняття або приєднання до нього. Поряд з цим варто не забувати, що ч. 2 ст. 23 цього ж самого Закону вказує те, що оригінали міжнародних договорів України або у відповідних випадках їх завірені належним чином копії та офіційні переклади зберігаються у Міністерстві закордонних справ України ("Про міжнародні договори України...", 2004).

Враховуючи те, що спілкування з багатьох сфер суспільного життя вимагає наявності здатності розуміння мов інших, ніж українська, то вкрай потрібним є навчання перекладачів, цілеспрямованих на вузькоспеціалізовані питання щодо перекладу угод, договорів, меморандумів, пактів, конвенцій та багатьох інших. Ціллю навчання перекладачів у цьому напрямку є поглиблення співпраці з дружніми країнами, наприклад, щодо торгових операцій, освітньої та наукової галузі, визнання документів.

Такі відомі філологи, як М. Зуєнко, В. Кравченко, Р. Шрамко, В. Воскобойник, М. Рахно чимало зусиль доклали до підготовки перекладачів. Зазначені вчені є прикладом старанного відношення до викладання англійської мови для студентів філологічного напрямку. У філологічній літературі висвітлюється точка зору, авторами якої є М. Зуєнко, В. Воскобойник, І. Тимінська, що розвиток навичок академічного письма також може підвищити рівень академічної успішності студентів, покращити навички іншомовного спілкування та критичного мислення, підготувати їх до наукової діяльності як на національному, так і міжнародному рівнях (Зуєнко та ін., 2024, с. 321).

Розмірковуючи щодо особливості перекладу з іноземної мови на українську мову тексту договору (угоди), слід виходити з того, що цей процес вимагає врахування контексту, історичного підґрунтя.

На сайті Верховної Ради України можна знайти значну кількість міжнародних договорів, які укладені Україною з багатьма країнами світу. В мережі Інтернет можна знайти велику кількість цих угод чи договорів мовою оригіналу. Це може бути корисним для філологів, які проводять (здійснюють) навчання, вивчення, а також створення нових видів діяльності перекладача. Знання на високому рівні мови країни, з якою укладається міжнародний договір дозволяє зменшити наявність випадків неврегульованості певних питань.

Т. В. Журавель та Н. І. Хайдарі стверджують, що проблеми перекладацьких трансформацій є однією з найактуальніших у сучасному перекладознавстві. Для того, щоб вірно відтворити зміст іншомовного тексту, перекладачі вдаються до різноманітних трансформацій, які повністю або частково змінюють структуру речень оригіналу. Переклад виконує надзвичайно важливу соціальну функцію. У процесі перекладу часто виявляється неможливим використати значення слів і

словосполучень, які пропонуються у словнику, часто виникає потреба у відступі від системних еквівалентів, тобто виникає потреба у перекладацьких трансформаціях (Журавель та Хайдарі, 2015, с. 148).

Враховуючи це, слід звернутися до перекладацьких трансформацій щодо термінів правового напрямку. Наприклад, Н. П. Курах, І. І. Труцуненко, Т. В. Редчиць притримуються думки про те, що трансформація перекладу часто використовується для забезпечення найкращого перекладу. Існують різні причини застосування лексичних трансформацій (Курах, 2022, с. 131).

Варто зазначити, що в Україні система права – романо-германська, на відміну від практики, яка діє у країнах англосаксонської правової системи (common law legal system): у Великій Британії, США, Канаді тощо. Тому, коли йдеться про юридичні терміни, слід враховувати контекст та правову систему держави. Наприклад, в Україні не застосовується такий термін, як судовий прецедент (precedent), який є основним джерелом англосаксонського права. Відмінності можуть стосуватися і конституційного законодавства різних країн (наприклад, у Великій Британії Конституція є неписаною).

Тому при перекладі юридичних договорів з української на англійську мову і навпаки застосовуються низка перекладацьких трансформацій, що допомагають передати зміст точно, з дотриманням правової специфіки та стилістики обох мов.

Наведемо основні з них:

1. Транспозиція (зміна граматичної форми, тобто зміна частини мови, порядку слів або граматичної структури речення).
2. Модуляція (зміна способу вираження зі збереженням змісту).
3. Конкретизація (уточнення загального поняття у цільовій мові).
4. Генералізація (навпаки, заміна конкретного терміна загальнішим, якщо в цільовій мові немає відповідного вузького поняття).
5. Описовий переклад (коли немає точного відповідника, використовується опис).
6. Калькування (калька з мови джерела, застосовується обережно, лише для усталених термінів).
7. Адаптація (замінюються або пояснюються культурні або правові специфічні реалії на відповідники в іншій правовій системі).
8. Компенсація (збереження загального стилю чи функції оригіналу шляхом внесення змін в іншій частині тексту).

Ось кілька прикладів перекладу типових речень з юридичних договорів з української на англійську з поясненням трансформацій, які було застосовано:

Український варіант	Англійський еквівалент	Трансформація
Цей Договір набирає чинності з моменту його підписання	This Agreement shall become effective upon its execution	Транспозиція, модуляція
Сторони погоджуються вирішувати всі спори шляхом переговорів	The Parties agree to resolve all disputes through negotiations	Модуляція, конденсація
Цей Договір укладено відповідно до законодавства України	This Agreement is concluded in accordance with the legislation of	Калька, модуляція

Український варіант	Англійський еквівалент	Трансформація
Усі додатки є невід'ємною частиною цього Договору	All annexes to this Agreement constitute an integral part hereof	Модуляція, юридичний стиль
Договір складено у двох примірниках	This Agreement is executed in two counterparts	Адаптація (юридичний термін), транспозиція
Фізична особа – підприємець	Individual entrepreneur / Sole proprietor	Генералізація
Повідомити у встановленому порядку	Notify in accordance with the procedure set forth herein	Конкретизація, описовий переклад
Зобов'язується	Undertakes / Agrees	Модуляція
Третя сторона	Third party	Калька
Чинне законодавство	Applicable law	Модуляція, юридична адаптація
Сторона несе повну відповідальність за порушення умов Договору	The Party shall be fully liable for any breach of the terms hereof	Транспозиція, юридичний стиль
Відшкодування збитків	Compensation for damages	Калька (стандартний термін)
Пеня за прострочення	Penalty for delay / late payment penalty	Модуляція, адаптація (відповідно до практики)
Усі суперечки вирішуються у судовому порядку	All disputes shall be settled through court proceedings	Описовий переклад, юридичне узагальнення
Сторони зобов'язуються зберігати конфіденційність інформації	The Parties undertake to maintain the confidentiality of information	Модуляція, юридичний стиль
Конфіденційна інформація	Confidential Information	Калька (усталений термін)
Не розголошувати третім особам	Not to disclose to third parties	Модуляція, транспозиція
Протягом строку дії цього Договору та після його припинення	During the term of this Agreement and after its termination	Конкретизація, юридична адаптація
Форс-мажорні обставини	Force majeure circumstances / events	Калька (усталений латинський термін)
Сторона не несе відповідальності у разі форс-мажору	A Party shall not be held liable in case of force majeure	Модуляція, транспозиція
Непереборна сила	Act of God / irresistible force	Адаптація (відповідно до правової традиції)
Повідомити про настання форс-мажорних обставин у письмовій формі	Notify in writing of the occurrence of force majeure circumstances	Конкретизація, описовий переклад

Висновки. Перекладацькі трансформації застосовуються в залежності від правової системи (романо-германська vs англосаксонська системи права), стилістичних норм (формалізм, пасивні конструкції тощо), наявності відповідників термінів. Уміння перекладати тексти міжнародних угод є актуальним видом перекладацької діяльності, тому необхідно розвивати

підходи до застосування новітніх способів навчання з урахуванням технологічного прогресу, дистанційної освіти.

Література

- Зуенко М., Воскобойник В., Тимінська І. (2024). Іншомовне академічне письмо як важлива складова підготовки філологів. *Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць*, 2 (26), 319–327. Відновлено з <http://philol-zbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/issue/view/11/17>
- Журавель Т. В. та Хайдарі Н. І. (2015). Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*, 19(2), 148–150. Відновлено з http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part_2/41.pdf
- Курах Н. П., Труценко І. І., Редчиць Т. В. (2022). Лексичні трансформації у перекладі юридичних текстів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 33 (72), № 4(1), 130–135. Відновлено з https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/part_1/25.pdf
- Про міжнародні договори України. Закон України від 29.06.2004, № 1906-IV. Дата оновлення: 15.03.2022. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.

Maryna Zuyenko & Maksym Shpak

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Peculiarities of the Application of Translation Transformations
in the Translation of Modern Legal Agreements

The authors consider the challenges of translation transformations and the relevance of translations of international treaties. The opinions of leading philologists on translation practice are taken into account.

Key words: *translation transformations, international treaties, translator's work, foreign languages.*